

एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण कार्यक्रम मार्गदर्शन

स्थानीय

आ.व.०७९/०८०

राष्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र, टेकु काठमाडौं

परिचय

नेपालमा एचआईभी केन्द्रिकृत महामारीको रूपमा रहेको छ । ८० प्रतिशत भन्दा बढी एचआईभीको संक्रमण महिला- पुरुष विच हुने असुरक्षित यौन सम्पर्कको माध्यमबाट भएको पाईएको छ । सूईद्वारा लागू पदार्थ लिनेहरू, यौनकर्मी पुरुष तथा महिलाहरू र उनीहरूका ग्राहकहरू, पुरुष समलिंगीहरू तथा तेस्रो लिंगीहरू, आप्रवासी कामदारहरू र कैदीबन्दीहरूलाई एचआईभी संक्रमणको उच्च जोखिममा रहेको समूह मानिन्छ । डिसेम्बर २०२१ को अन्त्य सम्ममा २१,७२३ जना एचआईभी संक्रमितहरूले एआरटी सेवा लिईरहेका छन् । नेपालमा ३०,००० (सन् २०२१) जनामा एचआईभी संक्रमण भएको अनुमान गरिएको छ, जसमा महिलाको तुलनामा पुरुषको संख्या बढी भएको पाइएको छ । नेपालको वयस्कहरूमा एचआईभी प्रिभिलेन्स ०.१२ प्रतिशत (सन् २०२१) रहेको छ । राष्ट्रिय एडस् तथा यौनरोग नियन्त्रण केन्द्रको अगुवाईमा हाल नेपालमा एचआईभीसंग सम्बन्धित सेवाहरू जस्तै: एचआईभी परामर्श तथा परिक्षण, पिएमटिसीटी, उच्च जोखिममा रहेका लक्षित समूहमा एचआईभी रोकथाम कार्यक्रम जस्तै मौखिक प्रतिस्थापन विधि बाट गरिने उपचार (ओ एस टि), एचआईभीको उपचार, हेरचाह तथा सहयोग र यौनरोगको रोकथाम तथा नियन्त्रण कार्यक्रम ७७ वटा जिल्लाहरूमा अवस्थित विभिन्न स्वास्थ्य संस्थाहरू मार्फत प्रदान गरिदै आएको छ ।

परिकल्पना (भिजन)

सन् २०३० सम्ममा नेपालमा एड्स इपिडेमिकलाई अन्त्य गर्ने ।

मूलध्येय (मिसन)

समावेशी, समतामूलक तथा पहुँचयोग्य सेवाहरू सुनिश्चित गर्दै एचआईभी स्याहारको निरन्तरता कायम गर्ने ।

लक्ष्यहरू (गोल)

१. नयाँ एचआईभी सङ्क्रमण रोकथाम गर्ने ।
२. एचआईभी सङ्क्रमित व्यक्तिहरूको स्वास्थ्यसम्बन्धी परिणामहरूमा सुधार ल्याउने ।
३. एचआईभी सङ्क्रमित तथा मुख्य समूहहरूमा एचआईभी सम्बन्धित असमानताहरूमा कमी ल्याउने ।

सन् २०२६ सम्मका उद्देश्यहरू (टार्गेट)

१. अनुमानित एचआईभी सङ्क्रमितमध्ये ९५% को पहिचान गर्ने
२. एचआईभी सङ्क्रमण पुष्टि भएका ९५% व्यक्तिको उपचार गर्ने
३. एआरटी सेवा लिइरहेका एचआईभी सङ्क्रमित मध्ये ९५ %मा भाइरल लोड सप्रेसन हासिल गर्ने

४. नयाँ एचआईभी सङ्क्रमण लाई ९०% ले कम गर्ने (२०१० को आधारमा)
५. आमाबाट बच्चामा एचआईभीको सङ्क्रमण उन्मूलन गर्ने
६. कन्जेनितल सिफिलिस को केस दर प्रति लाख जीवित जन्ममा ५० वा सोभन्दा कम गर्ने

मार्गनिर्देशक सिद्धान्तहरू

- प्रभावकारी र दिगो प्रतिकार्यका लागि राष्ट्रिय अपनत्व, क्षमता र सबलता (चभकषिभलअभ) निर्माण
- बृहत् र सेवाग्राही केन्द्रित गुणस्तरीय एचआईभी सेवाहरूमा समान पहुँच
- एकीकृत अवधारणा र बहुक्षेत्रीय साझेदारीहरू
- एचआईभी सङ्क्रमितसहित मुख्य जोखिम र जोखिम समूहहरूको अर्थपूर्ण संलग्नता
- “पहिचान, पहुँच, सिफारिस, परीक्षण, उपचार र उपचारमा निरन्तरताको अवधारणा” प्रयोग गरी रोकथाम र उपचारको निरन्तरता
- तथ्यद्वारा सूचित नीति तथा कार्यक्रम
- मानवअधिकार र लैङ्गिक समानताको सम्मान र प्रवद्र्धन
- निरन्तर गुणस्तर सुधार र गुणस्तर सुनिश्चितता, अनुगमन, मूल्याङ्कन, सिकाइ र अनुकूलन

१. ए आर टि कन्सुलरको तलब, ए आर टि संचालन खर्च(कार्यालय मसलन्द सामान खर्च), एआरटी कमिटीका लागि चौमासिक बैठक तथा पोशाक भत्ता ।

कार्यक्रमको नाम: एआरटी काउन्सेलरको लागि तलब

परिचय	एआरटी केन्द्रमा बिरामीहरूलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्न तोकिएको एआरटी केन्द्रमा करार सेवाको एकजना काउन्सेलरको व्यवस्था गरिएको छ । उक्त सेवा करार नियमानुसार सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थामा हाल कार्यरतलाई प्राथमिकता दिई नियुक्ति गर्न सकिने छ ।
उद्देश्य	एआरटी केन्द्रमा बिरामीहरूलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्न कर्मचारीलाई करारमा नियुक्त गर्ने ।
अपेक्षित प्रतिफल	एचआईभी संक्रमितहरूलाई निशुल्क एआरटी सेवा दिइएको हुनेछ ।
संचालन प्रक्रिया	कर्मचारी नियुक्ति गर्दा नेपाल सरकारको नियमानुसार गर्नु पर्नेछ । स्थानीय अन्तर्गत रहेको ए आर टि साइट हरू को लागि अनुसूची-१ हेनुपर्ने छ

बजेट बाँडफाँड / श्रोत	कन्सुलरको १२ महिनाको तलब तथा एक महिनाको तलब बराबर चाडवाड खर्च तथा पोशाक भत्ता समेतको यो बजेटमा समावेश गरिएको छ । प्रति एआरटी कन्सुलरको तलब रु.३४,७३०/- प्रति महिनाका दरले तथा १०,००० पोशाक भत्ता समेत गरि सबै स्थानीय निकाय अन्तर्गत पर्ने एआरटी साइटको लागि बजेट बिनियोजन गरिएको छ । यो कार्यक्रम ससर्त अनुदान को नेपाल सरकार श्रोत तर्फ रहेको छ र नपुग रकम सम्बन्धित स्थानीय निकायले आन्तरिक श्रोतबाट व्यवस्थान गरि एआरटि साईटलाई नियमति सुचारुको लागि अनुरोध छ ।
सन्दर्भ सामग्री	ART काउन्सलरहरूका लागि केन्द्रद्वारा पठाईएको "सन्दर्भका सर्तहरू" TOR तथा प्रचलित नियमानुसार ।
अभिलेख तथा प्रतिवेदन	खर्च गर्ने संस्थाले अभिलेख गरि लेखा परिक्षण सम्बन्धित निकाय स्वमले गर्नु पर्ने छ र खर्च र कार्यक्रमको प्रतिवेदन रास्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र र सम्बन्धित प्रदेश मन्त्रालयलाई त्रैमासिक रुपले दिनु पर्नेछ साथै यस आ.व.मा सम्पादित कार्यको प्रतिवेदन प्राप्त नभएमा आउने आ.व. मा बजेट बिनियोजन गर्न केन्द्र बाध्य हुनेछैन ।

कार्यक्रमको नाम: ए.आर.टि साइट संचालन खर्च

परिचय	एआरटि केन्द्रको सेवालालाई नियमित र प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्न यो बजेटको व्यवस्था गरिएको छ । यसबाट एआरटि केन्द्रमा आवश्यक पर्ने कार्यालय संचालन स्टेशनरी, मर्मत,संचार आदिका लागि सम्बन्धित स्थानीय निकायले आन्तरिक श्रोतबाट बजेटको व्यवस्था गरि दिनको लागि अनुरोध छ ।
उद्देश्य	एआरटी केन्द्रमा एआरटी सेवन गरिरहेका बिरामीहरूलाई सहजरूपमा गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्ने
अपेक्षित प्रतिफल	एआरटी केन्द्रमा आवश्यक पर्ने सामग्रीको खरिद भएको हुनेछ ।
संचालन प्रक्रिया	एआरटि केन्द्रमा आवश्यक पर्ने कार्यालय संचालन स्टेशनरी, मर्मत, संचार तथा इन्टरनेट सेवा आदिका लागि बजेटको व्यवस्था गरिएको छ । सम्बन्धित स्थानीयले अनुसुची-१ मा रहेको आफु मातहतका केन्द्रहरूमा यो बजेट पठाउनु पर्दछ ।
बजेट बाँडफाँड । श्रोत	तलब कट्टा गरि बाँकी रकम वा सम्बन्धित स्थानीय निकायले आन्तरिक श्रोतबाट बजेटको व्यवस्था गरि दिनको लागि अनुरोध छ ।
सन्दर्भ सामग्री	ART साईटलाई नियमित रूपमा संचालनको लागि आवश्यक पर्ने कार्यालय सम्बन्धि खर्च ।
अभिलेख तथा प्रतिवेदन	खर्च गर्ने संस्थाले अभिलेख गरि लेखा परिक्षण सम्बन्धित निकाय स्वमले गर्नु पर्ने छ र खर्च र कार्यक्रमको प्रतिवेदन रास्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र र सम्बन्धित निकायलाई लाई त्रैमासिक रुपले दिनु पर्नेछ ।

कार्यक्रमको नाम: एआरटी कमिटीका लागि चौमासिक बैठक

परिचय	एआरटी केन्द्रको सेवलाई नियमित र प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्न यो बजेटको व्यवस्था गरिएको छ । यसबाट एआरटी केन्द्रको वारेमा विभिन्न सरोकारवलाहरु संग चौमासिक बैठक बसी सेवा अझ प्रवाभकारी बनाउनका लागि यो बैठकको आयोजना गरिने छ ।
उद्देश्य	कार्यक्रम संचालनमा आइ परेका समस्या समाधान गर्नका लागि यो बैठकको आयोजना गर्ने ।
अपेक्षित प्रतिफल	कार्यक्रम संचालनमा देखिएका समस्याहरुको समाधान हुनेछ ।
संचालन प्रक्रिया	यो रकम खाजा वापत खर्च गर्नुपर्ने र विनियोजित बजेट नेपाल सरकारको नियमानुसार खर्च गर्नु पर्नेछ । यस वापतको रकम स्थानीयले आफु मातहतका एआरटी केन्द्रमा पठाउनु पर्नेछ र सम्बन्धित स्थानीय निकायले आन्तरिक श्रोतबाट बजेटको व्यवस्था गरि दिनको लागि अनुरोध छ ।
बजेट बाँडफाँड । श्रोत	रु. ४,०००/- प्रति बैठक गरि जम्मा रु. १२,०००/- बजेट विनियोजन गरिएको गर्नु पर्ने छ । यो कार्यक्रमको लागि आन्तरिक श्रोत बाट खर्च व्यवस्था को लागि अनुरोध छ ।
सन्दर्भ सामग्री	एआरटी केन्द्र व्यवस्थापन समिति बैठक संचालन निर्देशिका
अभिलेख तथा प्रतिवेदन	खर्च गर्ने संस्थाले अभिलेख गरि लेखा परिक्षण सम्बन्धित निकाय स्वमले गर्नु पर्ने छ र खर्च र कार्यक्रमको प्रतिवेदन रास्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र र सम्बन्धित निकायलाई लाई त्रैमासिक रूपले दिनु पर्नेछ ।

२. कार्यक्रमको नाम: एआरटीमा रहेका व्यक्तिको ल्याव जाच सोधभर्ना ,अस्पतालका लागि

परिचय	एचआईभी संक्रमितहरुको अवस्था लेखाजोखा गर्ने, औषधी शुरुवात पूर्व तथा औषधी सेवन गरि रहेकाहरुको स्वास्थ्य स्थितीको वारेमा आधारभुत प्रयोगशाला परिक्षण निःशुल्क प्रदान गर्ने स्वास्थ्य निकायहरुलाई सो वापतको रकम सोधभर्नाका लागि विनियोजित गरिएको छ ।
उद्देश्य	अस्पतालवाट दिइने ल्याव सेवा एचआईभी संक्रमितका लागि निशुल्क गराउने ।
अपेक्षित प्रतिफल	एचआईभी संक्रमितलाई निशुल्क ल्याव जाँच सेवा दिइएको हुनेछ ।

सन्चालन प्रक्रिया	अस्पतालहरूले एचआइभी संक्रमितलाई निःशुल्क ल्याब जाँच सेवा उपलब्ध गराए वापत अस्पतालहरूले सोध भर्नाको रूपमा रकम पाउने छन र विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रही नेपाल सरकारको नियमानुसार खर्च भूक्तानी गर्न सकिने छ । यस वापतको रकम सम्बन्धित स्थानीयले एआरटि केन्द्रको औषधि खाने व्यक्तिहरूको संख्याका आधारमा बाँडफाँड गरि सम्बन्धित ए आर टि केन्द्रमा पठाउनु पर्नेछ । एच आइ भी संक्रमितका लागि आवश्यक ल्याब जाँचको सुची अनुसुची २ हेर्न सकिन्छ ।
बजेट बाँडफाँड / श्रोत	यो कार्यक्रम ससर्त अनुदानको नेपाल सरकार श्रोत तर्फ रहेको छ ।
सन्दर्भ सामग्री	सम्बन्धित ART साईटमा उपचाररत तथा अन्य सेवा लिईरहेका PLHIV हरु ।
अभिलेख तथा प्रतिबेदन	खर्च गर्ने संस्थाले अभिलेख गरि लेखा परिक्षण सम्बन्धित निकाय स्वमले गर्नु पर्ने छ र खर्च र कार्यक्रमको प्रतिबेदन रास्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र र सम्बन्धित निकायलाई लाई त्रैमासिक रूपले दिनु पर्नेछ ।

३. उल्लेखित कार्यक्रमहरू संचालन गर्न/गराउन र खर्च अभिलेख र प्रतिबेदन कार्यका लागि तपसिलका ऐन, नियम, निर्देशिका र मापदण्डहरूको लागि अनिवार्य पालना गर्नुपर्नेछ ।

- नेपालको संविधान, जनस्वास्थ्य ऐन र स्वास्थ्य नीति
- सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उतरदायित्व ऐन, २०७६
- सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उतरदायित्व नियमावली २०७७
- भ्रमण खर्च नियमावली २०६४
- आ.व.२०७९/०८० को बजेट कार्यान्वयन निर्देशिका
- कार्य संचालन निर्देशिका, २०७५ (पछिल्लो संस्करण)
- अन्य सान्दर्भिक ऐन, नियम, निर्देशिका तथा मापदण्डहरू

अनुसुची-१

स्थानीय अन्तरगत पर्ने एआरटी केन्द्रहरू

सी.न.	नाम	जिल्ला	प्रदेश	स्थानीय निकायहरू
१	गहौ प्राथमिक अस्पताल	स्याङ्जा	गण्डकी	वालिंग नगरपालिका
२	चोरमारा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	नवलपरासी (पुर्व)	गण्डकी	मध्यबिन्दु नगरपालिका
३	महाराजगञ्ज प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	कपिलवस्तु	लुम्बिनी	महाराजगञ्ज नगरपालिका
४	लाकान्द्र प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	दैलेख	कर्णाली	आठबिस नगरपालिका
५	कमलबजार प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	अछाम	सु.प.	कमल बजार नगरपालिका
६	चौरमाण्डु प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	अछाम	सु.प.	चौरपाटि गाउँपालिका
७	केशरपुर प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	बैतडी	सु.प.	मेलौली नगरपालिका
८	दोधारा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	कंचनपुर	सु.प.	चाँदनी-दोधारा नगरपालिका
९	जोगबुडा अस्पताल	डडेलधुरा	सु.प.	परसुराम नगरपालिका
१०	दमक अस्पताल	झापा	प्रदेश एक	दमक नगरपालिका
११	सालकोट प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	सुर्खेत	कर्णाली	पन्चपुरी नगरपालिका

अनुसुची-२

एच आइ भी संक्रमितका लागि आवश्यक ल्याब जाँचको सुची

TABLE 3.2: Drug-specific laboratory investigation for monitoring people on ART

Specific ARV drugs	2-week visit	1 month visit	3 months visit	Every 6 months visits
TDF			Blood urea, creatinine	Blood urea, creatinine
AZT	Hb	Hb	Haemoglobin (Hb), complete blood count (CBC)	Hb, CBC
EFV	SGPT/ALT	SGPT/ALT	SGPT/ALT	SGPT/ALT
ATV/r	SGPT, S. bilirubin	SGPT, S. bilirubin	SGPT, S. bilirubin	LFT, RBS and lipid profile
LPV/r, DRV/r				RBS and lipid profile
DTG		SGPT/ALT	SGPT/ALT	SGPT/ALT

AZT: zidovudine; ATV: atazanavir; DRV: darunavir; DTG: dolutegravir; EFV: efavirenz; LFT: liver function tests; r: ritonavir; RBS: random blood sugar; SGPT/ALT: serum glutamic pyruvate transaminase/alanine aminotransferase; TDF: tenofovir

The national programme recommends VL testing routinely as the preferred ARV drug monitoring tool. The national programme recommends VL testing and CD4 count at 6 months and 12 months and only VL for stable patients every 12 months. CD4 testing is stopped in virally suppressed patients.

- 6 months and 12 months for new clients: conduct VL, CD4
- Every 12 months for stable clients: conduct VL every year

In addition to regular test mentioned for ARV monitoring, PLHIV may require lab investigation to diagnose opportunistic infections like CXR, Sputum for GeneXpert, Cr Ag test, Blood and Urine c/s test, CT scan, lumbur puncture for CSF test etc.

नोट -ः नेपाल सरकार, ग्लोबल फण्ड तथा सेभ द चिल्ड्रेन बीच जेफम्याट स्रोत अन्तर्गतका कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्नको लागि गरिएको त्रीपक्षिय सम्झौता बमोजिम बस्तु तथा सेवामा लाग्ने मुल्य अभिवृद्धि कर (१३%) नेपाल सरकारमार्फत दातृ निकायलाई सोधभर्ना गरिने ब्यबस्था भए अनुरूप केन्द्रमा उक्त बजेट विनियोजन भएको हुनाले, नियम बमोजिम गरिने सम्पूर्ण खर्चहरूमा आउने मुल्य अभिवृद्धि कर छुट्टै लेखा राख्नुपर्ने छ र सो मुल्य अभिवृद्धि करको रकम केन्द्रलाई आर्थिक प्रतिवेदन पठाउदा सो रकम छुट्याएर देखाउन र मुल्य अभिवृद्धि कर लागेको बिलको फोटो कपि सहित कार्यालयको पत्र मार्फत केन्द्रलाई जानकारी गराउनु पर्ने छ ।

धन्यवाद